

УДК 371.217.3

Микола Наказний, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціології
Дніпродзержинського державного технічного університету,
директор технічного ліцею м. Дніпродзержинська

РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДИТЯЧОГО ОЗДОРОВЧОГО ЗАКЛАДУ

У статті зосереджується увага вітчизняних та зарубіжних дослідників на основних проблемах організації та відпочинку дітей і підлітків в умовах функціонування дитячого оздоровчого закладу.

Ключові слова: методика колективного планування, творча колективна діяльність, оздоровчо-виховний процес, гра у виховному процесі.

Постановка проблеми. Проблеми організації відпочинку, оздоровлення та зайнятості дітей і підлітків у канікулярний період завжди були в центрі уваги регіональних і муніципальних органів влади Української держави.

У нових умовах розвитку суспільства діти і підлітки повинні виховуватися перш за все як представники українського народу, носії рідної національної культури. У зв'язку з цим важливим етапом у становленні та розвитку особистості дитини є її залученість до різноманітних видів діяльності через організацію тимчасових дитячих оздоровчих закладів, які вдало об'єднують оздоровчу і виховну діяльність.

Як невід'ємна складова державної політики нашої країни дитячий оздоровчий заклад має специфічні структурні особливості, зміст, форми та методи своєї діяльності. Сучасні дослідники зосереджують увагу на таких основних проблемах його діяльності: а) педагогіка у дитячому оздоровчому таборі; б) табірні зміни та їх особливості; в) духовний розвиток дітей і підлітків у системі позашкільної освіти; г) харчування і здоров'я дітей; д) особливості виховної роботи в літньому оздоровчому таборі; е) віковий підхід до організації оздоровчо-виховного процесу; є) методика планування табірної зміни; ж) зміст діяльності педагогічної служби у дитячому оздоровчому таборі тощо.

Мета статті. В основному, діяльність дитячого оздоровчого табору розглядається дослідниками фрагментарно (для дослідження обирається один з напрямів діяльності: виховний, психолого-педагогічний, туристично-краєзнавчий, спортивний тощо).

Значно рідше діяльність дитячого оздоровчого табору розглядається комплексно (для

дослідження обираються декілька його напрямів діяльності: методика колективного планування – спілкування з дітьми – організація самоврядування – колективна творча діяльність; або концепції – технології – досвід організації відпочинку та оздоровлення).

Виходячи з вищезазначеного, ми ставили за мету проаналізувати дослідження педагогів, науковців за двома такими напрямками: а) рекомендаційний; б) науково-методичний.

Рекомендаційний напрям зосереджує увагу на одному з аспектів життєдіяльності дитячого оздоровчого закладу, надаючи рекомендації, поради суб'єктам оздоровчо-виховного процесу, а також можливість висловити свої враження, думки, застереження, емоції.

Науково-методичний напрям розглядає комплексно декілька аспектів життєдіяльності дитячого оздоровчого закладу, дає узагальнений аналіз вирішення тієї чи іншої проблеми, а також надає можливість висловити науково обґрунтовані судження та аргументувати висновки.

Аналіз досліджень, публікацій та виклад основного матеріалу. Розглянемо рекомендаційний напрям доробок сучасних дослідників, який зосереджує увагу на таких проблемних аспектах:

- унікальність соціальної ролі вожатого, визначення особистісного потенціалу вожатської діяльності [19, 3 – 6];
- сучасні ефективні методики формування дитячих колективів та особливості організації тимчасових дитячих колективів [22, 9 – 13];
- підготовка професійної команди педагогів; створення та укріплення кадрового корпусу організаторів літнього відпочинку дітей і підлітків [13, 13 – 16];
- зміст та методика виховної та оздоровчої

РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДИТЯЧОГО ОЗДОРОВЧОГО ЗАКЛАДУ

діяльності з дітьми в літньому оздоровчому таборі [13, 14].

Поряд з цим російські дослідники розглядають психолого-педагогічний супровід діяльності дитячих оздоровчих таборів, а саме:

- теорія і практика взаємодії в педагогічному колективі дитячого оздоровчого табору [7, 20 – 23];

- тимчасове дитяче об'єднання в оздоровчому таборі як засіб розвитку соціальних компетенцій дітей [8, 3 – 26];

- зміст діяльності психологічної служби у дитячому оздоровчому таборі [15, 27 – 32], [24, 32 – 45]

- можливості соціальної реабілітації дитини в умовах дитячого оздоровчого табору [10, 45 – 51];

- соціалізація дітей із сімей, які потребують особливої уваги, в умовах дитячого оздоровчого табору [17, 52 – 60].

Особлива увага російських науковців сконцентрована на дослідженні накопиченого досвіду з питань організації і проведення цікавих справ, а саме:

- проектування літніх змін для дітей та молоді [18, 61 – 70];

- екологічна освіта і виховання в умовах еколого-оздоровчого табору [5, 71 – 75];

- громадянська освіта в умовах дитячого оздоровчого табору [12, 82 – 91];

- організація освітньо-виховного середовища в умовах дитячого оздоровчого табору [3, 91 – 93];

- вплив фестивального руху освітньо-оздоровчих таборів на молодіжну соціальну політику [11, 100 – 103];

- роль управління у справах молоді в реалізації літньої оздоровчої кампанії [23, 104 – 106];

- організація табору з денним перебуванням [16, 106 – 113];

- дитячі служби в оздоровчих таборах [20, 114 – 119];

- організація роботи зі старшокласниками [23, 120 – 124].

Однак, поряд із зазначеними проблемами, російські дослідники розглядають перспективи розвитку того чи іншого педагогічного явища, а саме:

- дитячий оздоровчий табір як відкрита виховна система [21, 125 – 133];

- розвиток ідей цілеплануючої діяльності у тимчасовому дитячому колективі [4, 133 – 141];

- підготовка кадрів закладів відпочинку та оздоровлення дітей як соціальна і педагогічна проблема [9, 142 – 146];

- бар'єри розвитку позитивних взаємостосунків у дитячому оздоровчому таборі [6, 146 – 149];

- зміст роботи вожатого та вихователя у дитячому оздоровчому таборі [1, 2];

- психолого-педагогічні особливості формування тимчасового колективу [1, 2].

Білоруські дослідники П.М. Бичковський, Р.П. Попок, Л.С. Полякова, розглядаючи психолого-педагогічну діяльність вожатих у дитячому оздоровчому таборі, визначають зміст роботи вожатого та вихователя. Зосереджуючи увагу на організації педагогічної діяльності, дослідники виділяють такі види планів: 1. Перспективний план роботи табору на літо. 2. Календарний план роботи дружини на зміну. 3. Індивідуальний план роботи вожатих загонів, керівників гуртка. 4. Щоденні плани роботи загону. Путівка дня. 5. План санітарно-оздоровчої роботи медпрацівників. 6. План спортивно-оздоровчої роботи.

Перспективний план, на думку дослідників, розробляється педагогічним колективом на всі табірні зміни і затверджується педагогічною радою табору. Такий план складається з наступних розділів: 1. Характеристика місцезнаходження табору. 2. Матеріальна база табору. 3. Основні виховні завдання на літній період. 4. Зміст роботи дружини: трудове виховання, формування пізнавальної активності, естетичне виховання, екологічне виховання, фізичне виховання, туристично-краєзнавча робота тощо. 5. Робота з педагогічним колективом. 6. Робота з технічним персоналом.

Крім цього, П.М. Бичковський, Р.П. Попок, Л.С. Полякова розглядають психолого-педагогічні особливості формування тимчасового дитячого колективу, виділяючи три основних етапи роботи в діяльності вихователя та вожатого.

Перший етап передбачає визначення тих проблемних моментів, які можуть виникнути у конкретному дитячому колективі і в окремій дитині з цього колективу.

Другий етап носить більш психологічну направленість і вимагає застосування методів психодіагностики з метою виявлення причини основної проблеми.

Третій етап повинен озброїти вихователів та вожатих психологічними знаннями, сформувати у них загальну психологічну культуру.

Дослідники пропонують практичне застосування програм, методик, які можуть бути використані педагогічними працівниками в умовах функціонування дитячого оздоровчого табору.

Звісно, що поряд з теоретичними знаннями виховної роботи вожатому необхідно засвоїти

РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДИТЯЧОГО ОЗДОРОВЧОГО ЗАКЛАДУ

навички організаційної діяльності: вміти правильно визначити мету і задачі, планувати свою роботу, використовувати найбільш доцільні форми і методи роботи з дітьми, організувати як свою, так і діяльність дитячого колективу тощо.

Слушною є розробка науковцями психології ігротехніки, яка визначає методологічне та функціональне наповнення гри. Серед основних принципів ігротехніки науковці виділяють:

1. Цілеспрямованість гри. Найчастіше цілі гри є різноманітними, тобто гра поєднує в собі розвиток у дітей та підлітків фізичних можливостей, інтелекту, вмінь діяти в команді та ін. Але в будь-якій грі існує конкретна мета, яку потрібно досягти її гравцям. Визначення мети та мотивація гравців – задача керівника гри.

2. Кількість гравців. Кількість гравців визначає місце проведення гри, підготовчий етап, кількість керівників, суддівство та ін. Важливо чітко розрахувати функціональну структуру гри й співвідношення у ній кількості гравців. Наприклад, для участі в змаганнях використовується командний принцип (по 5 – 10 дітей в кожній команді).

3. Територія для проведення гри. Є ігри в приміщенні, на відкритій місцевості, на спеціально облаштованих майданчиках, на воді та ін. Педагог повинен продумати і підготувати місце для проведення гри (облаштування, розмежування, освітлення).

4. Емоційне навантаження гри. Це може бути надмірна емоційність, мобілізація, концентрація, зосередження, розслабленість, співчуття, емоційна агресія та ін. Емоційна реакція дитини під час гри повинна співвідноситися з призначенням ігрової ситуації.

5. Суддівство. Тобто визначення рівня оцінювання, результативності і тих, хто буде цим займатися під час гри.

6. Результат. Необхідно визначити порядок підведення підсумків та нагородження, заохочення переможців, визначити рівень розвитку деяких якостей під час гри, а також здатність гри згуртувати групу дітей.

7. Час гри.

Оволодіти технікою гри для педагога є не єдиною задачею, він також повинен знати та вміти використовувати на практиці психологічні аспекти ігрової діяльності і тим самим сформулювати психолого-педагогічний підхід до оволодіння ігротехнікою.

На думку П.М. Бичковського, Р.П. Попок, Л.С. Полякової, гра сприяє виникненню тісних стосунків між гравцями, знімає напруження, тривожність, страх перед оточуючими, підвищує

самооцінку, дозволяє перевірити себе в різних ситуаціях спілкування, знімає небезпеку соціально значущих наслідків.

Розглянемо характерні особливості гри:

- гравець виконує реальні дії, пов'язані з рішенням цілком конкретних, майже завжди нестандартних рішень;

- ряд моментів цієї діяльності має умовний характер, що дозволяє відволіктися від реальної ситуації з її відповідальністю та багаточисельними обставинами.

Дитина в співвідношенні з певною для неї роллю коректує поведінку та дії в ігрових ситуаціях. Роль, яку виконує дитина, допомагає спробувати себе в різних статусах, зрозуміти самоцінність та самозначимість.

Завдяки ігровим діям дитина засвоює принципи соціальної взаємодії, пластичність соціальної взаємодії (ситуація співробітництва, змагання, суперництва, творчості та ін.), темп соціальної взаємодії (швидкість виконання операцій, зосередження на завданні, активна поведінка).

Дослідники виділяють ще одну функцію гри – реальні стосунки між гравцями. Якщо сама гра має характер, який відображає дійсність, то стосунки між гравцями відображають реальні механізми й принципи взаємодії.

Таким чином, через ігрову ситуацію створюється реальна модель міжособистісних стосунків. Це сприяє розвитку адекватних відносин у дітей між собою та з дорослими. Тим паче, чим різнобічніший спектр стосунків, які вивчає дитина, тим більш практичніше вміння побудови й підтримання міжособистісних стосунків [1, 5 – 7]. Тобто П.М. Бичковський, Р.П. Попок, Л.С. Полякова стверджують, що у процесі гри відбувається формування невимушеної поведінки дитини і її соціалізації.

Слід зазначити, що вченими впевнено стверджується думка про те, що гра в педагогічній діяльності дитячого оздоровчого закладу виступає багатогранним засобом оздоровчо-виховного процесу.

Як бачимо, рекомендаційний напрям досліджень сучасних вчених акцентує увагу на конкретних проблемах, а саме: гра та її функції у виховному процесі, механізм застосування методів психодіагностики, основні виховні завдання на літо тощо.

Розглянемо науково-методичний напрям дослідження проблеми. Особлива увага науково-методичного напряму зосереджується на:

а) особливостях виховного процесу, врахуванні вікових особливостей дітей і підлітків,

РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДИТЯЧОГО ОЗДОРОВЧОГО ЗАКЛАДУ

педагогічних основах періодів зміни, методичних аспектах планування виховання національної свідомості і гідності, а також охороні та зміцненні здоров'я, туристично-краєзнавчій та ігровій діяльності в умовах функціонування дитячого оздоровчого закладу. (Є.І. Коваленко, А.І. Конончук, І.М. Пінчук, В.М. Солова та ін.); б) ролі і місці літнього відпочинку в системі виховання; специфіці праці вожатого; методиці колективного планування роботи в загоні; особливостях спілкування з дітьми різного віку, організації дитячого самоврядування, колективній творчій діяльності, організації та технології проведення ігор та розваг, організації фізкультурно-оздоровчої та туристично-краєзнавчої роботи (М.М. Дубінка); в) правових та організаційних проблемах відпочинку та оздоровлення дітей; нормативно-правовому забезпеченні табору з денним перебуванням; порядку проведення змін профільних таборів з денним перебуванням, таборів праці та відпочинку; посадових інструкцій працівників літніх оздоровчих таборів; програмах діяльності оздоровчо-виховного закладу; санітарно-гігієнічних вимогах та техніці безпеки; активізації дитячого відпочинку дітей і підлітків; культурно-розважальній діяльності дитячого оздоровчого закладу (М.Ф. Дік); г) нормативно-правовому забезпеченні організації відпочинку та оздоровлення дітей; концепції діяльності дитячих оздоровчих закладів; оздоровчо-виховному процесі у дитячих оздоровчих закладах (учасники оздоровчо-виховного процесу, організація режиму дня, планування діяльності в дитячих оздоровчих закладах); технології роботи з дітьми; тематичних змінах; відпочинку та оздоровленні дітей різних категорій в дитячих оздоровчих закладах (О.В.Биковська, В.М. Горбінко, Ж.В. Петроцько, С.І. Вагнер, Т.М. Гулечко, О.М. Денисюк, О.Г. Карпенко, Л.О. Кравчук, В.П. Мацулевич); д) організації колективно-творчих справ, гри та методиці їх проведення (О.А. Ласуков); е) правилах прийому дитячих оздоровчих закладів; забезпеченні умов оздоровлення та відпочинку дітей, організації роботи по забезпеченню охорони праці та безпеки життєдіяльності; фізичному вихованні оздоровчих та спортивно-масових заходах; гігієнічному вихованні дітей; пожежній безпеці, електробезпеці; поведінці дітей на воді; безпеці при перевезенні дітей; безпеці при проведенні екскурсій; основних принципах організації роботи методичного персоналу тощо (В.Т. Шацко).

Для прикладу, проаналізуємо науково-методичний напрям досліджень вчених (Є.І. Коваленко, А.І. Конончук, І.М. Пінчук,

В.М. Солова та ін.), розглянувши в комплексі коло таких проблем: а) особливості виховного процесу; б) врахування вікових особливостей дітей і підлітків; в) періоди змін; г) методичні аспекти планування; д) виховання національної свідомості і гідності; е) охорона та зміцнення здоров'я; є) туристично-краєзнавча та ігрова діяльність в умовах функціонування дитячого оздоровчого закладу.

Наприкінці ХХ століття – початку ХХІ століття дитячий оздоровчий табір розглядається дослідниками як позашкільний виховний заклад, що створюється з метою зміцнення здоров'я, організації активного відпочинку, задоволення інтересів і духовних потреб дітей і підлітків.

Виховання в дитячому оздоровчому таборі, на думку науковців, має дві взаємопов'язані сторони. Одна – це педагогічний вплив вихователя, педагога (вожатого), колективу, друга – готовність вихованця сприйняти й усвідомити цей вплив. Для успішного виконання поставлених завдань вихователі мають глибоко усвідомити основні психолого-педагогічні закономірності й особливості виховного процесу. Зокрема, необхідно передусім урахувати, що спосіб поведінки дитини визначається, з одного боку, безперервним зовнішнім впливом на неї, а з другого – її природженими та набутими індивідуальними якостями та внутрішнім психічним станом.

На думку Є.І. Коваленко, А.І. Конончук, І.М. Пінчук, В.М. Солової, виховна робота в дитячому оздоровчому таборі має ряд специфічних особливостей порівняно з виховним процесом у школі.

Урахування педагогічним колективом особливостей виховної роботи в літньому оздоровчому таборі є передумовою для створення у таборі життєрадісної атмосфери і забезпечення повноцінного відпочинку і розвитку дітей [14, 4–10].

Поряд зі специфічними особливостями виховної роботи Є.І. Коваленко, А.І. Конончук, І.М. Пінчук, В.М.Солова розкривають особливості вікового підходу в організації виховного процесу в літніх оздоровчих таборах, характеризуючи дві вікові групи: а) молодшу (6 – 10 років); б) середню (11 – 15 років).

Здійснення вікового підходу до виховного процесу в умовах літнього оздоровчого табору, на думку дослідників, передбачає:

1. Постійну увагу до вікових особливостей формування особистості дітей і підлітків, своєрідності їхнього духовного світу, піклування про гарний емоційний і фізичний стан кожного вихованця.

РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДИТЯЧОГО ОЗДОРОВЧОГО ЗАКЛАДУ

Перелік змісту завдань організаційного, основного та підсумкового періодів зміни в літньому оздоровчому таборі

Організаційний	Основний	Підсумковий
1. Педагогічні завдання. 2. Організація виконання режимних моментів. 3. Вивчення дітей, діагностика відносин у колективі. 4. Умови, що забезпечують виховний характер діяльності. 5. Зміст педагогічного коригування діяльності дітей. 6. Методи використання виховної роботи. 7. Рекомендовані види й організаційні форми діяльності.	1. Педагогічні завдання загального характеру. 2. Завдання з оздоровлення, забезпечення охорони життя та здоров'я дітей. 3. Умови успішного цілеспрямовання. 4. Завдання з інформаційного забезпечення виховного процесу. 5. Умови для забезпечення виховного характеру діяльності. 6. Зміст педагогічного втручання в діяльність дітей. 7. Виконання загальних завдань колективу.	1. Цілі педагогів у підсумковий період. 2. Організація колективної діяльності дітей. 3. Підбиття підсумків зміни. 4. Позиція вожатого. 5. Зміст коригування діяльності дітей. 6. Основні методи роботи вожатого.

2. Урахування протиріч розвитку особистості, спричинених віковими змінами, акселерацією, екологічними катаклізмами тощо.

3. Побудову системи виховної роботи відповідно до психологічних особливостей дітей кожного вікового періоду і концепцій їх розвитку.

До найважливіших елементів цієї системи науковці відносять:

а) знання вікових особливостей і закономірностей розвитку дитини;

б) висунення виховних завдань у суворій відповідності з головною метою виховання молоді в Україні та основними завданнями і напрямками її реалізації на даному етапі, а також віковими та індивідуальними особливостями певного дитячого колективу;

в) організацію щоденної роботи ланки, загону, добір форм і методів виховання, що відповідають специфіці діяльності літнього оздоровчого табору і дозволяють вирішувати висунуті завдання;

г) постійне врахування тих змін, що відбуваються в дитячих колективах (об'єднаннях, загонах) і характерах окремих вихованців;

д) аналіз усієї виховної діяльності та висунення нових завдань на основі отриманих даних [14, 11 – 12].

Характеризуючи педагогічні основи періодів зміни в оздоровчому таборі, Є.І. Коваленко, А.І. Конончук, І.М. Пінчук, В.М. Солова визначають такі три періоди:

I. Організаційний період зміни.

II. Основний період зміни.

III. Підсумковий період зміни.

За допомогою таблиці 1 порівнюємо перелік змісту завдань організаційного, основного та підсумкового періодів.

Як бачимо, зміст завдань організаційного,

основного та підсумкового періодів зміни дещо розрізнений. Виникає необхідність щодо планування динаміки розвитку кожного періоду. Наприклад, під час організаційного періоду завдання №2 (організація виконання режимних моментів) повинно мати продовження цього виду діяльності в основному періоді (наприклад, режимні моменти як форма внутрішньої самоорганізації дітей і підлітків), а в підсумковому періоді зміст даного завдання може мати такий вигляд: застосування придбаних навичок (мається на увазі під час виконання режимних моментів) у виборі індивідуальної траєкторії розвитку. Тобто кожне завдання організаційного періоду, на нашу думку, повинно мати логічне продовження в основному періоді і логічне завершення у підсумковому.

Розробляючи методику планування роботи в літньому оздоровчому таборі, дослідники зазначають, що планування виховної роботи буде ефективним, якщо вожатий дотримуватиметься таких методичних вимог:

а) забезпечення на практиці єдності мети і завдань, змісту і форм виховної роботи;

б) урахування своєрідності роботи загонів і дружини;

в) підтримування ініціативи вихованців [14, 41].

На нашу думку, планування виховної роботи загону чи дружини слід проводити вихователю, бо вихователь є педагогом, якому знайомі методичні прийоми планування виховного процесу в умовах функціонування літнього оздоровчого табору. Вожатий при цьому може виконувати лише роль учня.

Висновки. Таким чином, зарубіжні та вітчизняні дослідники зосереджують увагу як на одному з аспектів функціонування дитячого

РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДИТЯЧОГО ОЗДОРОВЧОГО ЗАКЛАДУ

оздоровчого закладу, досліджуючи його діяльність фрагментарно (рекомендаційний напрям), так і на багатьох його аспектах, досліджуючи життєдіяльність дитячої установи в комплексній єдності багатьох її аспектів (науково-методичний напрям).

1. Бычковский П.М. Педагогическая деятельность в детском оздоровительном центре: Учебн. пособие / П.М. Бычковский, Р.П. Попок, Л.С. Полякова. – Мн.: БГУ, 2001. – 195 с.

2. Бычковский П.М. Психолого-педагогическая деятельность вожатых в детском оздоровительном лагере: учебн. пособие / П.М. Бычковский, Р.П. Попок, Л.С. Полякова. – Мн.: БГУ, 2001. – 327 с.

3. Галимзянова И.И. Организация образовательной и воспитательной среды в условиях детского оздоровительного лагеря // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

4. Дехаль С.Г. Развитие идей целеполагающей деятельности во временном детском коллективе // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

5. Дудорова Л.Г. Реализация программы экономического образования и воспитания в условиях эколого-оздоровительного лагеря “Юность” // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

6. Киселева Е.В. Барьеры развития позитивных взаимоотношений в детском оздоровительном лагере // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

7. Киселев Н.Н. Теория и практика взаимодействия в педагогическом коллективе детского оздоровительного лагеря // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

8. Ковров В.В. Временное детское объединение в загородном оздоровительном лагере как средство развития социальных компетенций детей // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

9. Кузьмин С.С. Подготовка кадров учреждений отдыха и оздоровления детей как социальная и педагогическая проблема // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

10. Лаврентьева З.И. Потенциалы социальной реабилитации ребенка в условиях детского оздоровительного лагеря // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

11. Лаврентьева З.И. Сумникова А.И. Влияние фестивального движения образовательно-оздоровительных лагерей Новосибирской области на молодежную социальную политику // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное

пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

12. Маньков С.П., Щедрин А.Г., Лисецкая, Путинцова О.М. Гражданское воспитание в условиях ДОЛ // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

13. Маслов А.А. Подготовка отрядных вожатых в условиях высшего учебного заведения // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

14. Методика работы в летнем оздоровочном лагере: навч. посібник / [Л. Коваленко, А.І. Конончук, І.М. Пінчук, В.М. Солова] – К.: ІЗМН, 1997. – 280 с.

15. Нуртдинова А.А. Содержание деятельности психологической службы в детском оздоровительном лагере // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

16. Организация лагеря с дневным пребыванием на базе центра дополнительного образования “Звездная школа” // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей [Зверева Р.П., Лисецкая Е.В., Зялик Г.Н., Герасимова С.М.]. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

17. Палий Т.П. Социализация детей из неблагоприятных семей в условиях детского оздоровительного лагеря // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

18. Прошина Т.П. Проектирование летних смен во Дворце творчества детей и молодежи // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

19. Ромм Т.А. Социально-педагогический феномен вожатства // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

20. Степущенко О.А., Ушакова Е.В., Пузанова Н.В. Детские службы ДОЛ “Дзержинец” // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

21. Тетерский С.В. Детский лагерь как открытая воспитательная система // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

22. Фришман И.И. Секреты по секрету: учимся понимать друг друга // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

23. Хлюпина Т.В. Роль управления по делам молодежи в реализации летней оздоровительной кампании Кировоградской области // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

24. Шмарина А.В., Устинова О.Л., Гареева Н.В. Организация психолого-педагогической службы детского оздоровительного лагеря “Зеленая улица” // Детский оздоровительный лагерь: воспитательное пространство. Сб. статей. – М.: ЦГЛ, 2006. – 152 с.

Стаття надійшла до редакції 03.10.2008.